

การดำเนินงานด้านสัตว์ทดลองของ วว.

ศรินันท์ ทับทิมเทศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

35 หมู่ 3 เทคโนโลยีธานี ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

งานวิจัย งานทดสอบ ด้านวิทยาศาสตร์ และการแพทย์ นั้นมีความจำเป็นต้องใช้สัตว์ทดลองทดสอบทั้งด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ยารักษาโรค ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร วัสดุทางการแพทย์ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสัตว์ แม้ว่าบางการทดสอบสามารถกระทำได้ในหลอดทดลอง แต่ยังมีอีกหลายการทดสอบที่ยังไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะนำมาใช้ทดแทนได้ดีกว่าหรือดีเท่าเทียมการใช้สัตว์ทดลอง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณธรรมที่พึงมีต่อสัตว์ โดยคำนึงถึงชีวิตสัตว์ที่จะต้องสูญเสียไปในการทดลองแต่ละครั้ง การทดสอบที่ไม่ทำให้เกิดความทรมานและสร้างความเจ็บปวดแก่สัตว์ ประเทศไทยจึงได้ออกพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2558 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้สัตว์อย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีมาตรฐานในระดับสากล อันจะเป็นผลต่อการวิจัยพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสัตว์ต่อไป

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) โดยศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ศนส.) ได้ดำเนินงานวิจัยและทดสอบประสิทธิภาพและประเมินความปลอดภัยของสารสกัดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผลิตภัณฑ์ยา และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่นๆ โดยใช้สัตว์ทดลองเพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อนที่ผลิตภัณฑ์นั้นจะนำไปใช้กับคนต่อไป สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการทดสอบ หมายถึง สัตว์ที่มีการเลี้ยงหรือมีการนำมาใช้เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ในงานวิจัยและงานทดสอบ ตามชนิดและประเภทที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมทั้งสัตว์น้ำ สัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว ฯลฯ และสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังรวมถึงตัวอ่อนของสิ่งมีชีวิต เซลล์ของสิ่งมีชีวิตซึ่งไม่ใช่เซลล์สืบพันธุ์ ที่สามารถพัฒนาเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นตัวอ่อนหรือเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของอวัยวะต่อไปได้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรหัสพันธุกรรมไปจากเดิม สิ่งมีชีวิตอื่นที่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ว่ามีประสาทรับรู้ถึงความเจ็บปวดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดำเนินงานวิจัยและ

ทดสอบโดยใช้สัตว์ทดลองของ วว. จะดำเนินการภายในอาคาร เภสัชวิทยาและพิษวิทยาหรืออาคารสัตว์ทดลอง โดยมีนักวิจัยที่เชี่ยวชาญด้านเภสัชวิทยา พิษวิทยา และสัตวแพทย์ เป็นผู้ดูแล และดำเนินการวิจัยและทดสอบ

อาคารเภสัชวิทยาและพิษวิทยา (อาคารสัตว์ทดลอง)

อาคารเภสัชวิทยาและพิษวิทยา (อาคารสัตว์ทดลอง) อยู่ภายใต้ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ศนส.) เป็นอาคาร 2 ชั้น มีห้องเลี้ยงสัตว์เพื่องานทดสอบทั้งสิ้น 10 ห้อง แบ่งเป็น ห้องสำหรับเลี้ยงหนูขาว (rats) และหนูถีบจักร (mice) จำนวน 7 ห้อง ห้องสำหรับเลี้ยงกระต่าย 2 ห้อง และห้องสำหรับเลี้ยงหนูตะเภาอีก 1 ห้อง การที่จะเลือกใช้สัตว์ทดลองชนิดใดก็ขึ้นกับวิธีการทดสอบนั้นๆ เช่น การทดสอบความเป็นพิษเฉียบพลันทางปากในหนูขาว ตามวิธีของ OECD TG 420 (2001) Acute Oral Toxicity - Fixed Dose Procedure in Rats การทดสอบการระคายเคืองต่อผิวหนังกระต่าย ตามวิธีของ OECD TG 404 (2015) Acute Dermal Irritation/Corrosion in Rabbits เป็นต้น

ภายในอาคารเภสัชวิทยาและพิษวิทยา มีการแบ่งส่วนการทำงานเป็น ส่วนสำนักงาน ส่วนสะอาด ได้แก่ บริเวณ

ห้องเลี้ยงสัตว์ และส่วนสกปรก ได้แก่ บริเวณที่ขนถ่ายอุปกรณ์ และวัสดุที่ผ่านการใช้งานแล้ว มีระบบรักษาความปลอดภัย พนักงานที่จะเข้า-ออกอาคารต้องสแกนลายนิ้วมือ และต้องสวมชุดปฏิบัติงานเฉพาะที่กำหนดไว้ในแต่ละส่วน ระบบอากาศภายในอาคารเป็นแบบ HVAC (Heating Ventilation Air Conditioning) ซึ่งเป็นระบบปรับสภาวะอากาศ โดยจะจัดการอากาศเพื่อควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น ความสะอาด และการกระจายอากาศให้เป็นไปตามที่ต้องการสำหรับพื้นที่นั้นๆ ประกอบไปด้วยการทำความร้อน (H-heating) การระบายอากาศ (V-Ventilation) และการปรับอากาศ (AC-Air Conditioning) เช่น ระบบอากาศห้องสำหรับเลี้ยงหนูต้องมีอุณหภูมิ 23 ± 1 °ซ. ความชื้นร้อยละ 50 ± 10 ห้องสำหรับเลี้ยงกระต่ายต้องมีอุณหภูมิ 20 ± 1 °ซ. ความชื้นร้อยละ 50 ± 10 เป็นต้น

ปัจจุบัน ศนส. มีงานโครงการด้านสัตว์ทดลองทั้งการทดสอบประสิทธิภาพและการประเมินความปลอดภัยไม่น้อยกว่า 100 การทดลองต่อปี มีทั้งงานวิจัยและงานบริการทดสอบจากภาครัฐและเอกชน มีปริมาณสัตว์ทดลองที่นำเข้ามาเลี้ยงดูแลในอาคารแห่งนี้ไม่น้อยกว่า 3,000 ตัว/ปี ตัวอย่างที่ส่งมาทดสอบจะเป็นทั้งสารสกัดจากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สุขภาพและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ต่างๆ

คณะกรรมการกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ (คกส.) วว.

ตามที่ได้มีพระราชบัญญัติสัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2558 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมกำกับการดำเนินการของหน่วยงานที่มีการเลี้ยงหรือใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่ง วว. โดย ศนส. ได้ดำเนินการอยู่ วว. จึงอยู่ภายใต้กำกับตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และ วว. ได้ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดให้มีนโยบายกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์
2. ได้ประกาศระเบียบสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2561 เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2561
3. ได้ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2561

4. ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลการเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ (คกส.) โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการจรรยาบรรณดำเนินการต่อสัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ของ วว. ด้วย

5. ได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (SOPs) เพื่อการดำเนินการต่อสัตว์ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้อง

6. ให้การสนับสนุนงบประมาณ อาคาร สถานที่ ในการดำเนินการ

คกส. จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การดำเนินการกำกับดูแลบริหารจัดการในเรื่องการเลี้ยงและใช้สัตว์ในงานวิจัยและงานทดสอบของ วว. เป็นไปตามจรรยาบรรณการดำเนินการต่อสัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2558 และข้อกำหนดมาตรฐานสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ (สพสว.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คกส. ของ วว. ปัจจุบันมีกรรมการทั้งสิ้น 9 ท่าน โดยมี รองผู้ว่าการกลุ่มอุตสาหกรรมชีวภาพ (นายสายันต์ ต้นพานิช) เป็นประธาน ผู้อำนวยการศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพร (หัวหน้าอาคารสัตว์ทดลอง) เป็นเลขานุการ และยังประกอบด้วยนักวิจัยที่ใช้สัตว์ทดลอง นักวิจัยที่ไม่ได้ใช้สัตว์ทดลอง รวมถึงบุคคลภายนอกในสายอาชีพอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การพิจารณาโครงการที่ใช้สัตว์ทดลองประกอบด้วยความคิดเห็นหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยสำหรับการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานฯ

คกส. และผู้ปฏิบัติงานที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ทุกคน ต้องได้รับการอบรมและถือปฏิบัติตามข้อกำหนดนโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถาบัน คกส. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาโครงการที่ใช้สัตว์ให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ กฎหมาย ศีลธรรมและระเบียบ ข้อบังคับของสถาบัน รวมถึงติดตามกำกับ ดูแล การดำเนินงานโครงการของผู้ใช้สัตว์ โดยไม่ต้องแจ้งให้หัวหน้าโครงการหรือนักวิจัยทราบล่วงหน้า โดยกรรมการทุกตำแหน่งต้องลงนามในแบบฟอร์มข้อตกลงรักษาความลับในการพิจารณาโครงการ
2. พิจารณาและตรวจสอบข้อเสนอนะหรือข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงและใช้สัตว์
3. จัดทำแผนพัฒนาและขอตั้งงบประมาณประจำปี เพื่อเสนอต่อผู้ว่าการ วว.
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานของ วว. นักวิจัย ผู้ใช้สัตว์ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ฝึกฝนประสบการณ์และ

ความรู้ด้านการเลี้ยงและการใช้สัตว์

5. จัดทำรายงานการเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ และจัดทำรายงานสถิติการใช้สัตว์เป็นประจำทุกหกเดือน เพื่อเสนอต่อ สพสว. วช. และจัดส่งรายงานประจำปีตามที่ วช. กำหนด
6. พิจารณา ตรวจสอบสถานที่เลี้ยงสัตว์และห้องปฏิบัติการที่มีการปฏิบัติต่อสัตว์ และโปรแกรมการเลี้ยงและใช้สัตว์ รวมทั้งวางแผนแก้ไขข้อบกพร่อง อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
7. สนับสนุนโปรแกรมการเลี้ยงและใช้สัตว์ของสถาบัน เพื่อให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล
8. ระวังการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับสัตว์ที่ไม่เป็นไปตามหลักจรรยาบรรณการใช้สัตว์ ศีลธรรม ระเบียบ หรือข้อบังคับของสถาบัน หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ที่ไม่ผ่านการรับรอง หรือยังไม่ได้รับการรับรองการแก้ไขดำเนินการนั้นๆ
9. จัดทำแผนการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ ไม่น้อยกว่าสี่ครั้งต่อปี ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนให้ประธานหรือกรรมการเสนอระเบียบวาระ และจัดให้มีการประชุมได้ตามความจำเป็น
10. เสนอแต่งตั้งหรือขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญในรายสาขาเพื่อช่วยพิจารณาโครงการ
11. จัดทำแผนและดำเนินการเผยแพร่ความรู้แก่บุคลากรที่มีการปฏิบัติงานกับสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงนักวิจัย หัวหน้าโครงการที่มีโครงการที่ใช้สัตว์ให้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง
12. ตรวจสอบติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานโครงการที่ได้รับการพิจารณารับรองแล้ว

13. ตรวจสอบ กำกับ และจัดการให้สัตว์แพทย์ประจำอาคารสัตว์ฯ จัดทำแผนและดำเนินการดูแลสุขภาพสัตว์ สภาพแวดล้อม การป้องกันการติดเชื้อและการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค สารพิษและมลพิษ และจัดทำเป็นรายงานการตรวจประเมินเสนอต่อคณะกรรมการในการประชุมทุกครั้ง

14. จัดทำแผนและดำเนินการให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ เพิ่มทักษะ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่องแก่คณะกรรมการฯ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

15. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการจรรยาบรรณดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ของสถาบัน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

15.1 กำหนด SOPs ในการพิจารณาข้อร้องเรียนการไม่ปฏิบัติตามระบบการเลี้ยงและใช้สัตว์ของสถาบัน หรือปฏิบัติเบี่ยงเบนจากข้อเสนอโครงการ หรือปฏิบัติผิดจรรยาบรรณ

15.2 ดำเนินการพิจารณาข้อร้องเรียน

15.3 รายงานการดำเนินงานต่อผู้ว่าการ วว. เมื่อพบว่าผู้ไม่ปฏิบัติตามระบบการเลี้ยงและใช้สัตว์ของสถาบัน หรือปฏิบัติเบี่ยงเบนจากข้อเสนอโครงการ หรือไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ

16. ประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณ และพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2558 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์

มีสาระสำคัญดังนี้

งานวิจัยที่ใช้สัตว์ ต้องยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติให้ดำเนินการเลี้ยงและใช้สัตว์ต่อคณะกรรมการฯ (คกส.) เพื่อพิจารณาและออกใบรับรองการอนุมัติ การรับข้อเสนอโครงการมีรอบการรับข้อเสนอโครงการ 4 ครั้งต่อปี แฉงผลการพิจารณาภายใน 1 สัปดาห์ และออกใบรับรองการอนุมัติให้ดำเนินการเลี้ยงและใช้สัตว์ภายใน 1 เดือน หากมีการแก้ไขให้ผู้ยื่นดำเนินการแก้ไขภายใน 1 สัปดาห์ อายุของใบรับรองการอนุมัติให้ดำเนินการเลี้ยงและใช้สัตว์มีอายุ 2 ปี หากหมดอายุแล้วแต่ต้องดำเนินการใช้สัตว์ต่อเนื่อง ต้องยื่นขออนุญาตใหม่อีกครั้ง และเมื่อจบโครงการต้องแจ้งปิดโครงการที่ใช้สัตว์นั้นด้วย สำหรับการรับงานบริการหรืองานบริการวิจัยที่ใช้สัตว์ ผู้ใช้สัตว์ต้องยื่นขออนุญาตใช้สัตว์ตามแบบฟอร์มขออนุญาตใช้สัตว์ของสถาบันก่อนรับงานบริการหรืองานบริการวิจัย และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการก่อนจึงจะดำเนินการได้

กรณีที่ต้องใช้สารที่ไม่เป็นยาในสัตว์ ผู้ใช้สัตว์ต้องจัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลต่างๆ เช่น ความบริสุทธิ์ การปราศจากเชื้อ ความคงตัว รวมทั้งลักษณะการใช้ยา ผลข้างเคียงและอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นและต้องมีเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับคุณภาพของสารจากบริษัทผู้ผลิต เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาของ คกส.

นอกจากนี้ในการยื่นข้อเสนอโครงการที่ใช้สัตว์จะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการจำกัดปริมาณน้ำและอาหารในสัตว์ การบังคับสัตว์ ใช้ได้ในกรณีจำเป็น ควรใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด หากจำเป็นต้องบังคับสัตว์เป็นระยะเวลานานเกินกว่าที่กำหนดไว้ ต้องอธิบายรวมถึงมีเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจนและผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการก่อนถึงจะสามารถดำเนินการได้ ถ้าพบสัตว์บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยในระหว่างการใช้อุปกรณ์บังคับสัตว์ สัตว์แพทย์ประจำอาคารจะเป็นผู้ประเมินในการให้อิสรภาพจากการถูกบังคับแก่สัตว์นั้นๆ ผู้ใช้สัตว์ต้องกำหนดจุดยุติการทดลองและจุดยุติตามมนุษยธรรม การพิจารณาจุดยุติผู้ใช้สัตว์ต้องได้รับการฝึกอบรมทางด้านการสังเกตพฤติกรรม อาการความเจ็บ ความเครียดและการเจ็บป่วยในสัตว์ชนิดนั้นๆ เพื่อที่จะสามารถรับรู้ถึงจุดสิ้นสุดการทดลองได้อย่างถูกต้อง หากการทดลองใดใช้ความตายเป็นจุดยุติการทดลองต้องชี้แจงเหตุผล ความจำเป็น รวมถึงต้องมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการก่อนจึงจะสามารถใช้ได้

จากการดำเนินงานด้านสัตว์ทดลองที่ผ่านมา วว. ได้ยื่นขอรับรองระบบการเลี้ยงสัตว์ทดลอง จาก Association for Assessment and Accreditation of Laboratory Animal Care (AAALAC) International ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับสากลที่มีระบบที่มุ่งเน้นคุณภาพและสวัสดิภาพของทั้งสัตว์ทดลอง รวมทั้งความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน และ วว. ได้ผ่านการประเมินเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เป็นการรับรองว่า วว. มีการเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองที่ถูกต้องตามจรรยาบรรณ และตามมาตรฐานในระดับสูง

นอกจากนี้ วว. ยังได้ยื่นขอรับรองมาตรฐานคณะกรรมการกำกับดูแลการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ของสถานที่ดีบัณฑิต (ภคส.) หรือ Thai IACUC Standard จากสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (สพสว.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่ง

ชาติ (วช.) และได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสามารถเข้าไปที่ <https://www.tistr.or.th/labanimal/iacuc>

จากการที่ วว. ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลระบบการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์มาอย่างต่อเนื่องจนได้รับการรับรองด้านการใช้สัตว์ทดลองในงานทดสอบจากทั้งสองสถาบัน ทำให้สามารถมั่นใจได้ว่าผลการทดลองของงานวิจัยและงานบริการที่ดำเนินการที่ วว. มีความถูกต้อง แม่นยำและน่าเชื่อถือ วว. มีระบบการจัดการและการทบทวนกระบวนการเลี้ยงและการใช้สัตว์ที่เหมาะสม แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบอย่างสูงของหน่วยงานต่อจรรยาบรรณการเลี้ยงและการใช้สัตว์ อันจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมทางด้านสุขภาพและการแพทย์ของประเทศต่อไป 🐾